

Rapport från möte med utredare vid utredningen Effektiva och ändamålsenliga tolktjänster 16 maj 2018

Utredningen Effektiva och ändamålsenliga tolktjänster ska rapporteras till regeringen i december 2018. Föreningen Rättstolkarna träffade utredarna för att kolla läget och dela med sig av nya tankar och funderingar som uppkommit sedan senaste mötet som var 1 december 2017.

Närvarande vid mötet var Rättstolkarnas ordförande Lotta Hellstrand samt kassör Margareta McKenna. Utredningen var representerad av Folke K Larsson, huvudsekreterare, Anna Medin, sekreterare samt Emil Plisch, sekreterare. Särskilde utredaren Gunnar Holmgren, f.d. landshövding i Västernorrlands län, var inte med på mötet.

Precis som vid förra mötet startade ganska omgående en livlig diskussion om alla de frågor som ligger Rättstolkarna varmt om hjärtat och vi fick förmånen att svara på en hel del frågor gällande fördelar och nackdelar med domstolars direktförordnande av tolkar, anställning av tolkar, Kammarkollegiets olika förfaranden med auktorisation och förnyelse av auktorisation och mycket annat. Om vi inte kunde svaret på frågorna kunde vi i alla fall hänvisa vidare. Vi kunde till exempel efter mötet dela med oss av en lista över tolkförmedlingar som sammanställts i en Facebook-grupp (över 50 stycken!).

När det gäller konkreta förslag så har utredningen inte hunnit så långt än. Just nu är man på informationsinsamlingsstadiet. Nästa steg där är att diskutera tillsynsfrågor inom branschen samt samverkan mellan olika myndigheter.

När det börjar närma sig att testa olika typer av förslag planerar man bland annat att bjuda in ett antal tolkar till ett seminarium för att kunna diskutera. Det är önskvärt att många olika typer av tolkar är representerade, både vad det gäller kompetensnivå, språk och även geografiskt.

Rättstolkarna tog upp en hel del frågor som vi anser att det är viktigt att utredarna särskilt beaktar.

Bland annat:

Det allra viktigaste att försöka förändra är tolkarnas arbetsmiljö och arbetsmarknad. Som frilansande uppdragstagare är tolkarna helt rättslösa och mycket sårbara för de snabba förändringar som ständigt nya avtal ger. Tilldelning av uppdrag via appar skapar mycket stress och otrygghet på det sättet som det är utformat nu. Det är problematiskt att tolkens i princip enda "förhandlingspunkt" om något inte är acceptabelt är att inte utföra uppdraget och på så sätt gå miste om inkomst och även falla i prioriteringen hos förmedlingen.

Om inte myndigheterna kräver att få kvalificerade tolkar så kommer det inte heller att bli fler kvalificerade tolkar. Rättstolkarna framhöll Kammarkollegiets utmärkta rapport från november 2017 som en bra källa till kunskap om hur myndigheterna agerar i vissa fall. Även domstolsverket har skrivit i sin rapport 2010:4 ” ju fler gånger kravet på rättstolk eller annan auktoriserad tolk ställs desto mer ökar möjligheten att erhålla sådan tolk”. I detta sammanhang föreslog Rättstolkarna att det är lämpligt att tolkens kompetens noteras vid början av en domstolsförhandling för att öka kunskapen om de olika kompetenserna hos domstolspersonal, åklagare och advokater.

Att tolkning vid brottsutredning inte arvoderas enhetligt vid alla myndigheter som utreder brott är ett problem som gör att det blir svårare att uppfylla EU direktivet om rätt till tolkning och översättning vid straffrättsliga förfaranden och detta borde åtgärdas på så sätt att en förändring införs i förordningen om tolktaxa så att alla brottsutredande myndigheter nämns.

I förlängningen kan kanske en nationell tolktaxa för alla typer av uppdrag vara aktuellt.

Det är viktigt med en enhetlig terminologi för de olika tolkkompetenserna. Systemet som det ser ut nu är vilseledande och svårförståeligt för de flesta. Tolk och Rättstolk bör bli skyddade yrkestitlar.

Det är inte självklart att det hjälper särskilt långt att satsa mycket pengar på att utbilda nya tolkar – det skrev redan Statskontoret i rapporten 2012:2. Vi funderade på att ett statligt finansierat ”kunskapslyft” för redan verksamma tolkar skulle kunna vara betydligt bättre. Då skulle kompetensen kunna höjas hos personer som redan arbetar som tolk. Den tolkutbildning som finns måste dessutom kvalitetssäkras och ställas under tillsyn. Det ska bli intressant att se hur försöket med tolkutbildning inom yrkeshögskolan faller ut. Vi tog också upp problemet att anställda tolkars lönenivå är låg och att ramavtalen ofta gör det möjligt för förmedlingar att tjäna betydligt mer pengar på att fördela uppdragen till sina anställda tolkar medan dessa oftast har lägre kompetens än frilansande tolkar. På sikt kan detta leda till en kvalitetssänkning inom hela branschen.

Rättstolkarna försökte ge en så nyanserad bild av yrket och branschen som möjligt och dela med oss av all relevant information. Det finns mycket att diskutera och utredningens uppdrag är mycket omfattande. Rättstolkarna ser fram emot fortsatta kontakter.